

Výzkum médií I

Karolina Janková – absolventka AMO

V rámci rešerše jsem našla několik prací, které využívaly metodu dotazníkového šetření a zároveň se tematicky dotýkaly výuky mediální výchovy. Právě problematika obsahového a metodického zajištění mediální výchovy je tématem mé diplomové práce, proto jsem v rámci rešerše pracovala s výzkumem, který se tímto tématem zabývá.

Jako absolvent předmětu Analýza mediálních obsahů jsem záměrně hledala způsoby provedení dotazníkového šetření, jemuž se chci věnovat i v rámci závěrečného úkolu (s tematickým zaměřením na mediální výchovu).

News Literacy and Australian teachers: How news media is taught in the classroom – Michael Dezuanni, Tanya Notley, Kristy Corser

Tato práce vznikla v jedné z předních australských organizací pro mediální a komunikační výzkum, a to v Centru pro výzkum digitálních médií¹ na univerzitě v Queenslandu (Queensland University of Technology). Druhým zapojeným subjektem byl Institut pro kulturu a společnost², který zkoumá transformace a změny v kultuře. Ústav je největší výzkumnou koncentrací svého druhu v Austrálii.

Práce se věnovala tématu mediální výchovy, a to konkrétně zmapování její současné realizace v rámci výuky u zúčastněných australských učitelů. Práce byla publikována v květnu 2020 a je tedy velmi aktuálním materiálem.

V rámci této práce byly využity dvě metody výzkumu. V první části bylo provedeno dotazníkové šetření, tedy kvantitativní metoda, kde bylo celkem 295 respondentů. Následovala pak kvalitativní metoda, konkrétně hloubkové polostrukturované rozhovory, které byly provedeny se dvaceti respondenty prostřednictvím videohovorů. Těchto 20 respondentů bylo vybráno účelově z řad těch, kteří již prošli dotazníkovým šetřením a souhlasili s účastí v rozhovoru – byli tedy vybráni na základě záměrného, nepravděpodobnostního výběru. Účelem těchto rozhovorů bylo získat hlubší informace a postřehy učitelů, kteří učí mediální výchovu na australských školách.

S ohledem na to, že pro účast v dotazníkovém šetření byl jakožto výběr jednotek zvolen samovýběr, je otázkou, zda lze data generalizovat a považovat za reprezentativní a celistvý popis současné situace v australském vzdělávání. Už samotný zájem o účast ve výzkumu totiž může vyjadřovat jistou míru jejich motivace a zaujetí. Přesto je pravdou, že vzorek byl velmi rozmanitý (viz aspekty níže), a získaná data tak mohou být pro Austrálii velmi cenná a mohou být rovněž podnětem pro další výzkum v této oblasti.

---

¹ Digital Media Research Centre

² Institute for Culture and Society

Metoda výzkumu

Práce pracuje se dvěma metodami. Jednou z nich je dotazníkové šetření, druhou metodou sběru a zpracování dat byl rozhovor. V rámci této rešerše jsem se zaměřila na dotazníkové šetření, se kterým chci jakožto s kvantitativní metodou pracovat i v rámci provedení vlastního úkolu.

Sběr dat pro výše uvedenou práci probíhal od listopadu 2019 do února 2020 prostřednictvím **Qualtrics Core XM Survey Tool**. Tento program umožňuje tvorbu dotazníku, který byl pak zasílán prostřednictvím e-mailu učitelům, kteří jsou přihlášení k odběru newsletteru ABC Education a Museum of Australian Democracy. Dotazník byl rovněž sdílen na sociálních sítích výše zmíněných institucí.

Co se týče výběru výzkumného vzorku, byl tedy tímto způsobem namodelován (newsletter odebírají především učitelé), přesto se ale ve finální fázi jednalo o samovýběr, tedy, učitelé se zúčastnili průzkumu pouze na základě vlastního rozhodnutí. Dotazník vyplnilo celkem 295 respondentů, což potvrdilo jednu ze zásad kvantitativního výzkumu – tedy získání spíše omezeného rozsahu informací, ale o mnoha jedincích.

Podoba dotazníku

Dotazníky byly tvořeny 25 otázkami – jednalo se o otevřené otázky, kde mohli respondenti odpovídat naprosto libovolně, dále pak uzavřené, kde měli na výběr z několika možností. Dotazník využíval také takzvanou Likertovu škálu, kde respondenti vybírají ze škály odpovědí tak, aby odpověď co nejpřesněji odrážela jejich postoj. Na začátku výzkumu bylo provedeno jakési pilotní testování, po kterém ještě bylo upraveno znění některých otázek. Vyplnění dotazníku trvalo přibližně 10 minut.

V závěru dotazníku byli respondenti tázáni, zda se chtějí zúčastnit ještě následného rozhovoru (tvořící druhou část výzkumu). Z původních 295 respondentů zde projevil zájem o následný rozhovor 86 z nich, vybráno jich pak bylo 20 s ohledem na jejich rozdílné zkušenosti a prostředí tak, aby byla zjištěna co nejpestřejší data. O zpracování rozhovorů se lze detailněji dočíst v práci samotné, za účelem rešerše kvantitativní metody nejsou tyto informace zásadní.

Skladba otázek

Úvodních osm otázek souviselo s demografií. Otázky zjišťovaly, odkud respondenti jsou, jaké je jejich pohlaví, dále; v jakém prostředí učí (jaký je socioekonomický status školy, na které působí), zda se jedná o školu státní, soukromou nebo v náboženském sektoru, v jak velkém městě učí, v jakém typu instituce a jaké konkrétní předměty. Kromě učitelů se mezi respondenty našlo i několik zaměstnanců školních knihoven.

Mezi respondenty byli jak učitelé s praxí nad 25 let (46 respondentů), tak i relativně mladí kantoři (69 respondentů se zkušeností 1–5 let).

Dále se dotazník zaměřoval především na následující oblasti:

- Problematika fake news
- Sociální média a informace obsažené v nich
- Mediální zkreslení

U těchto témat byli respondenti dotazováni, jak s nimi pracují v rámci vyučovacích hodin a jak moc jim připadají důležitá. Autoři zjistili, že učitelé kladou velký důraz na výuku studentů o médiích, zejména o aspektech, které se týkají mediální manipulace (zaujatosti) a dezinformací / fake news. Dotazník rovněž obsahoval otázky zjišťující, jaký je vztah učitelů k aktuálnímu kurikulu, a také zda při výuce mediální výchovy cítí dostatečnou podporu ze strany zaměstnavatele.

Výsledky výzkumu

Z výsledků obou částí výzkumu vyvstala tři základní doporučení.

1. **Zaměřit se na řešení klíčových překážek, které učitelům brání ve výuce** – především praktické záležitosti: úprava rozvrhů hodin za tímto účelem a také poskytnutí učitelům dostatku času na plánování těchto hodin.
2. **Hledat příležitosti pro zlepšení výuky mediální výchovy a zakotvení těchto vhodných změn ve vzdělávacích programech** – nezaměřovat se jen na tvorbu obsahu v rámci vyučování, ale především na kritické myšlení a schopnost evaluace toho, o čem se z médií žáci dozvídají.
3. **Podpora vzdělávání v oblasti médií, vzdělávání učitelů a poskytování dostatku kvalitních zdrojů pro realizaci výuky**

Klíčová zjištění tohoto výzkumu naznačují, že téměř všichni respondenti považují za velmi nebo až extrémně důležité, aby se žáci učili číst zprávy kriticky (96 % dotazovaných) a naučili se ověřovat si fakta (94 % dotazovaných). Více než 90 % respondentů také apeluje na důležitost uvědomění si, že média mohou být zaujatá a nelze předpokládat jejich nestrannost.

Co se týče praktické stránky vyučování, stále je mnoho překážek, které učitelům stojí v cestě za kvalitní výukou. Jako nejčastěji zaznívající negativa jsou již výše uvedené: omezení ze strany kurikula a nastoleného rozvrhu hodin, které rovněž ústí v nedostatek času na plánování hodin. Někteří vyučující (37 %) také uvádí, že je obtížné o některých tématech ve třídě s žáky mluvit, jelikož jsou kontroverzní.

Pouze čtvrtina respondentů (27 %) uvedla, že jejich škola dostatečně podporuje výuku studentů o médiích, a jen někteří z nich pak uvádí, že mají příležitost se v této oblasti dále profesně rozvíjet.

Zdroj: M., Notley, T. & Corser, K. 2020. News and Australian

Teachers: How news media literacy is taught in the classroom. Brisbane: Queensland

University of Technology and Western Sydney University. Dostupné z:

<https://apo.org.au/sites/default/files/resource-files/2020-05/apo-nid306894.pdf>